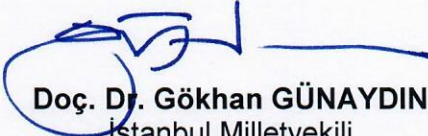

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gündemindeyken, 13 Şubat 2024 günü Erzincan ili İliç ilçesindeki Çöpler Altın Madeninde yaşanan facia göz göre göre gelen bir faciadır. Kanadalı altın maden şirketi SSR Mining ve Çalık Grubu bünyesinde bulunan Lidya Madencilik'in ortak olduğu Anagold Madencilik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi tarafından işletilen Çöpler Altın Madeninde kimyasal maddeler içeren liç yığınının göçmesi sonrası 9 işçiye ulaşılammaktadır. Çöpler Altın Madeni hakkında bilimsel çalışmalar ve değerlendirmeler sonucu geçtiğimiz yıl yapılan kapasite artırımına itiraz edilmiş, hatta söz konusu altın madeninin kapatılması çağrısında bulunmuş olmasına rağmen,¹ dönemin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum 2. Kapasite artırımına onay vermiştir.² Olumlu ÇED raporu değerlendirmesine karşı açılan davada yerel mahkemenin kararını Danıştay bozmuş, bilirkişi heyeti genişletilmiş iken işletme mahkeme kararını beklemeden kapasite artırımını çalışmalarına başlamıştır.³ Yaşanan felaketin boyutları henüz tespit edilememiş olmasına karşın, SSR Mining ve Lidya Madencilik'in işlettiği Çöpler Altın Madeninde yükseltelen kapasitenin, mahkeme kararı beklenmeden uygulanmasının yaşanan iş cinayetindeki rolü, bu konuda işletme sahiplerinin sorumluluğu, kimyasal maddeler içeren liç yığınının ekolojik felaketteki etkisinin bütün boyutlarıyla şeffaf bir biçimde açığa çıkarılması, gerekli cezai yaptırımların düzenlenmesi, söz konusu madenin iş sağlığı ve güvenliği açısından denetimi, ÇED raporunun olumlu kararının ve Ağustos 2023'te Bakanlığın verdiği ÇED gerekli değildir kararının bilimsel açıdan incelenip değerlendirilmesi için Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İç Tüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını talep ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN
İstanbul Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

¹ TMMOB (06.07.2022). "Erzincan-İliç Altın Madeni Kapatılmalı, Hukuki ve Siyasi Sorumluları Yargılanmalıdır", <https://www.tmmob.org.tr/icerik/metalurji-ve-malzeme-mo-erzincan-ilic-altin-madeni-kapatilmali-hukuki-ve-siyasi-sorumlulari> (erişim tarihi 13.02.2024).

² Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (31.12.2019). "Erzincan ili İliç İlçesinde" <https://erzincan.csb.gov.tr/erzincan-ili-ilic---ilcesinde--duyuru-404836> (erişim tarihi 13.02.2024).

³ Evrensel (13.02.2024). "TMMOB Genel Sekreteri Gül: Maden Şirketi Mahkeme Kararını Beklemeden Kapasite Artırdı", <https://www.evrensel.net/haber/510646/tmmob-genel-sekreteri-gul-maden-sirketi-mahkeme-kararini-beklemeden-kapasite-artirdi> (erişim tarihi 13.02.2024).

GEREKÇE

Fırat Nehri'ne 350 metre mesafede bulunan Avrupa'nın en büyük madeni olarak bilinen Erzincan İliç'teki Çöpler Altın Madeninin sermaye sahibi SSR Mining ve yerli ortağı Çalık Grubu (Lidya Madencilik) kapasite artırımı sonrası geçtiğimiz yıl siyanür sızıntısıyla gündeme gelmişti. Avrupa Birliği Parlamentosunun çevresel tahribatın yüksekliği ve kontrol edilemezliği nedeniyle yasakladığı siyanür liçleme sistemini kullanan şirket faaliyetlerini herhangi bir kısıtlama olmaksızın bu şekilde sürdürmektedir. 21 Haziran 2022 günü meydana gelen siyanürlü solüsyonun maden sahası içine ve dışına, toprağa karışması olayında Çevrenin Kasten Kirletilmesi suçundan sorumluların yargılanması gerekirken, yerel mahkeme kamu adına kovuşturmayaya yer olmadığına hükmetmişti. Şirketin o tarihteki eylemleri hakkında verilen takipsizlik kararı bugün yaşanan facianın da kapısını aralamıştır.

2010 yılının Aralık ayından beri üretim yapılan Çöpler Altın Madeninde 2014 yılında ve 2021 yıllarında verilen olumlu ÇED raporlarının ardından iki kez kapasite artırımı yapılmıştır. Kapasite artırımına yönelik verilen ikinci ÇED raporunda, "toprak kayması riski genellikle kayaların çok çatlaklı olduğu, sıvılaşmaya hazır yüzeysel topraklar, killer ve siltlerin bulunduğu yerlerde daha yüksektir. Çalışma alanı düşük miktarda yağış aldığından ve yüzeyde bitki örtüsü az masif kireçtaşı ve mermer kütleleri bulunduğundan heyelan potansiyeli taşımamaktadır" ifadeleri yer almaktadır. Dolayısıyla verilen raporda herhangi bir toprak kayması riskinin bulunmadığı belirtilmiştir.

Açık ocakları genişletip derinleştiren sermaye sahipleri, 687 hektar olan maden sahasını 1746 hektara çıkarmıştır. İlk kapasite artırımının ardından 2019 yılında siyanürlü üretimden 39 çeşit kimyasal, sülfürik asit ve siyanürle üretime geçilmiştir. Biyolojik çeşitlilik, tatlı su varlığı ve insan sağlığını tehdit edecek derecede toksik bir kimyasal olan siyanürle liçleme sisteminin sürdürülmesi bütün bölgeyi hatta iklim değişikliği ile birlikte değerlendirildiğinde ülkeyi tehdit etmektedir. Buna rağmen, şirket Ağustos 2023'teki Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Çöpler Kompleks Madeni Açık Ocak Genişleme Projesi için ÇED gerekli değildir kararıyla açık ocak alanına 5,83 hektarlık bir bölüm daha eklemek için onay almıştır.

İnsan sağlığına ve ekolojik dengeye kalıcı hasarlar verdiği öne sürülen maden sahası işletme sahipleri için şüphesiz çok kârlı bir yatırım alanıdır. Yüzde 80 hisse payına sahip SSR Mining'in üçüncü çeyrek finansal raporunda şirketin Türkiye'deki vergi borçlarının silindiğine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Şirketin daha önceki dönemlerden kalan 8,6 milyon dolarlık vergi

borcuna karşılık 12 Mart 2023 tarih ve 32130 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun uyarınca, vergi affı sağlandığı ve 1,4 milyon dolar ödeme ile vergi borcunun silindiği belirtilmektedir. Raporda her ne kadar Türkiye’de Kurumlar Vergisi arttırılmış olsa da Türk Lirasının değer kaybı nedeniyle bu artışın dengelenebileceği değerlendirilmesi de yapılmaktadır. Şirket 2020 yılından bugüne bu madenden yaklaşık 1,5 milyar dolar gelir ve 334,6 milyon dolar kâr elde etmiştir. Buna karşın, 21 Haziran 2022’de siyanür sızıntısına nedeniyle faaliyetleri geçici olarak durdurulan madenin işletme sahiplerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yalnızca 16,4 milyon TL para cezası kesmiştir.

Bugün yaşanan facia bir bütün olarak bu tablonun eseridir. Siyanürlü liç yığınının çökmesi sonucu ilk belirlemelere göre 9 işçinin göçük altında olduğu ve henüz herhangi birine ulaşılamadığı bilgisi verildi. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ise 39 kimyasal içeren, akan malzemenin Fırat Nehri’ne ulaşmasını engellemek için menfezin kapaklarını kapattığını duyurdu. Oysaki, yeraltı sularına giden yollarda menfez olmadığı Bakanlığın da bilgisi dahilindedir. Dolayısıyla 9 işçi cinayetinin yanı sıra bölgeye on yıllara yayılacak tahribat bugün verilmiştir. Facia yaşanmadan önce sahada olan işçilerin verdiği ifadeye göre, büyük yarıkların görüldüğü ve bunların mühendisler ile üst amirlere bildirildiği bilinmektedir. Sonuç olarak, olay çok boyutlu zincirin bir halkası olarak görülmelidir. Bu bağlamda, Çöpler Altın Madeninin iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden boyutları, biyolojik çeşitlilik ve insan sağlığını etkileyen unsurları, maden işletmesinin sahibi şirketlerin bir bütün olarak denetimi, bölgede yaşanan halk sağlığı sorunlarının tespiti, olumlu ÇED raporlarının sorumlularının tespiti ivedilikle soruşturulmalı ve Meclis gündemine getirilmelidir.

